

wederzijds begrip en vertrouwen en elkaar niet laten vallen wanneer het moeilijk wordt. Juist op de terreinen van natuur en landschap is het belangrijk om vitale verbindingen te creëren tussen waarden, activiteiten en schaalniveaus die bovendien robuust zijn in de tijd. Dit vergt

leiderschap en is niet eenvoudig in een institutionele context gericht op optimale balansen en aangejaagd door hypes en juridisering.

Voor trage vragen is trage kennis nodig!

Agrarisch natuurbeheer in gewijzigde omstandigheden

*C. van Bruchem en
H.J. Silvis*

Het beheer van natuur en landschap door agrariërs heeft de afgelopen decennia een grote vlucht genomen. Voor een deel is dit te danken aan het besluit om agrariërs – en andere particulieren – meer in te schakelen bij de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur en minder het accent te leggen op aankoop van grond door de overheid. Behalve politiek-maatschappelijke overwegingen lag aan die accentverschuiving ook de gedachte ten grondslag dat dit voor de overheid goedkoper zou zijn dan aankoop, althans op korte termijn.

Voor de verklaring van de forse groei moeten echter ook andere factoren worden genoemd. Een ervan is de melkquotering, die er voor zorgde dat er in verschillende opzichten ruimte kwam op melkveebedrijven. Een deel van die ruimte kwam ten goede aan het beheer van natuur en landschap. Daarnaast was de inkomensontwikkeling in verschillende delen van de agrarische sector vrij matig, waardoor boeren op zoek gingen naar nevenactiviteiten die inkomen opleverden (Van Bruchem en Silvis, 2008).

Het valt te betwijfelen of de omstandigheden in de komende periode nog (even) bevorderlijk zullen zijn voor het beheer van natuur en landschap door agrariërs. Zo ziet het er naar uit dat de agrarische markten de komende tijd minder overvoerd zullen zijn dan in de afgelopen decennia en dat de landbouwprijzen hoger zullen zijn, of althans minder snel zullen dalen. Dat betekent aan de ene kant dat de landbouw in gebieden met natuurlijke handicaps of andere beperkingen minder onder druk zal staan. Volgens de recent gepubliceerde ‘Houtskoolschets’ van minister Verburg (2008) moet daarbij vooral worden gedacht aan de Nationale Landschappen en aan de Natura 2000-gebieden. Echter: met handhaven van de landbouw als zodanig kun je hooguit een deel van de in de Houtskoolschets genoemde maatschappelijke waarden overeind houden. Dat vergt gericht beleid.

En dan komen we bij de andere kant van de medaille van de hogere prijzen: de opbrengstenderving als gevolg van beperkingen ten behoeve van natuur en/of landschap zal dan groter zijn dan bij voortzetting van de tendensen van het

verleden. Om de boeren over de streep te trekken, zal dus vaak een hogere compensatie nodig zijn. Dat wordt versterkt doordat, naar zich laat aanzien, de arbeidsmarkt geleidelijk krappert zal worden. De boeren zullen dan minder makkelijk aan personeel kunnen komen, er komen meer mogelijkheden om werk te vinden buiten het bedrijf en de loonkosten gaan omhoog.

Dat laatste zal voor boeren een (extra) reden zijn om het bedrijf te vergroten. Naast de betere rentabiliteit als zodanig is dat een factor die de grondprijzen opwaarts zal beïnvloeden. Deze ontwikkeling tekent zich al af. Een laatste factor is het – waarschijnlijk – verdwijnen van de melkquotering. Veehouders kunnen dan weer meer gaan melken en velen zijn dat ook van plan. Grond zal dan vaak de beperkende factor zijn en de bereidheid om grond beschikbaar te stellen voor natuur en/ of landschap zal daardoor niet positief worden beïnvloed.

Er zijn dus verschillende factoren die er op wijzen dat aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen op het gebied van natuur en landschap een hoger prijskaartje komt te hangen.

Er tekent zich een factor af die misschien voor tegenwicht zal zorgen. Dat is de voorgenomen verandering van het EU-beleid waarbij een verschuiving van financiële middelen van landbouwondersteuning naar publieke doelstellingen is voorzien. Dus niet alleen het prijskaartje van natuurbeheer zal een hoger bedrag laten zien, er komt ook meer geld voor beschikbaar. Voor de agrariërs is dat misschien een schrale troost, want die kunnen zo'n verschuiving ervaren als

een 'sigaar uit eigen doos', waar ook nog inspanningen voor moeten worden verricht.

Het lijkt gewenst deze problematiek nader te onderzoeken en zo mogelijk met behulp van rekenmodellen te kwantificeren. Dan kunnen de beleidsmakers een idee krijgen van wat er nodig is om in de gewijzigde omstandigheden de doelstellingen van het natuur- en landschapsbeleid te realiseren.

Grond zal dan vaak de beperkende factor zijn en de bereidheid om grond beschikbaar te stellen voor natuur en/ of landschap zal daardoor niet positief worden beïnvloed